

2000-2020 Yılları Arasında Rus Sineması ve Milliyetçilik 1612 Adlı Film Örneği Üzerinden Analitik Bir İnceleme

Menderes AKDAĞ*

Öz

1789 yılı Fransız İhtilali sonrası Milliyetçilik fikri imparatorlukların yıkılıp yerine ulus devletlerin kurulmasına yol açmıştır. Ulus devletlerin kurulmasında birtakım dinamikler söz konusudur. Demiryolu ağlarının ve telgraf hatlarının yaygınlaşması bu dinamiklerin teknik kısmını oluşturmaktadır. Sinema, milliyetçiliğin yaygınlaşması adına bir propaganda aracı olmuştur. Milliyetçiliğin benimsetilmesinde tarih ve dil gibi iki temel etkiden yararlanılmaktadır. Sovyet Rusya'nın dağılmasından sonra son dönemde Rusya Federasyonunda Putin yirmi iki yıldan daha fazla süre devlet başkanı olarak görevde kalmıştır. Putin döneminde Rusya tekrardan toparlanma sürecine girmiştir. Bu dönemde Rus sineması da milliyetçi düşünce temelinde bazı filmler yapmıştır. Vladimir Khotinenko tarafından yönetilen, 2007 yapımı 1612 adlı film bunlardan birisidir. Bu film, XVII. Yüzyılın başında Lehistan'ın Rusya'yı işgali sonrasında başlayan halk ayaklanmalarını ve sahte çarların ortaya çıkış sürecini konu edinmektedir. Çalışmamızda yöntem olarak bu film Rus siyaseti ve tarihi temelinde değerlendirilmiştir. Filmde kullanılan mitler ile milliyetçilik düşüncesi var edilmeye çalışılmıştır. Bu bulgular temelinde filmde kullanılan ikon ve mitler üzerinden analitik bir inceleme yapılmıştır. Bu ikon ve mitlerin kullanma sıklıkları tek tek sayılmıştır. Bunlar kendi aralarında oranlanmıştır. Söz konusu oranlar üzerinden veri analizi yapılmıştır. Filmin ürettiği muhtemel mesajlar için düşünceler geliştirilmiştir. Rusya Türkiye ilişkileri önemli bir tarihsel zenginliğe sahiptir. Çalışmamızın Rusya çalışmalarıyla ilgili literatüre katkı koyması düşünülmektedir. Bu da çalışmamızın önemini artırmaktadır. Çalışmamız Rusya'daki siyaset ve sinema arasındaki ilişkinin anlaşılmasını amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Rus tarihi, Rus Sineması, 1612, Milliyetçilik, Mitoloji, Putin, Siyaset, Siyasi Düşünce

*Sorumlu Yazar - Doç. Dr. - Aydın Adnan Menderes Üniversitesi - İletişim Fakültesi

Menderes.akdag@adu.edu.tr

ORCID: 0000-0002-9301-684X

Makalenin Geliş Tarihi: 31.10.2022

Düzeltilme Tarihi: 30.11.2022

Makalenin Kabul Tarihi: 30.11.2022

Makalenin Yayın Tarihi: 30.12.2022

An Analytical Research on the Case of the Movie 1612 on Russian Cinema and Nationalism between 2000-2020

Menderes AKDAĞ*

Abstract

After the French Revolution in 1789, the idea of nationalism led to the collapse of empires and the establishment of nation states instead. A number of dynamics were involved in the establishment of nation states. The spread of railroad networks and telegraph lines constitute the technical part of these dynamics. Cinema has been a propaganda tool for the spread of nationalism. Two main influences such as history and language are utilized in the adoption of nationalism. Following the collapse of Soviet Russia, Putin has been the head of state of the Russian Federation for more than twenty-two years. During the Putin era, Russia entered a process of recovery. During this period, Russian cinema also made some films based on nationalist ideas. The 2007 film 1612, directed by Vladimir Khotinenko, is one of them. This movie is about the popular uprisings and the emergence of false tsars after the Polish invasion of Russia early in the early 17th century. As a method in our study, this movie was evaluated on the basis of Russian politics and history. With the myths used in the movie, the idea of nationalism was tried to be created. Based on these findings, an analytical analysis was made on the icons and myths used in the movie. The frequency of use of these icons and myths was counted one by one. These were proportioned among themselves, with respect to which data analysis was conducted. Thoughts were developed for the possible messages produced by the movie. Russia-Turkey relations have an important historical richness. Therefore, it is thought that our study will contribute to the literature on Russia studies. This increases the importance of our study. Our study aims to understand the relationship between politics and cinema in Russia.

Keywords: Russian History, Russian Cinema, 1612, Nationalism, Mythology, Putin, Politics, Political Thought

*Assoc. Dr. - Aydın Adnan Menderes University - Faculty of Communication
Menderes.akdag@adu.edu.tr
ORCID: 0000-0002-9301-684X

Submitted: 31.10.2022

Revised: 30.11.2022

Accepted: 30.11.2022

Published: 30.12.2022

Giriş

1612 adlı film bir tarih filmidir. Bu filmin ürettiği mesajları, kullandığı ikon ve mitleri anlamak için bir Rus olmak ya da Rus kültürü ile tarihini yakından tanımak gerekmez. Bu tip nedenlerle Rus tarihine en azından temel düzeyde bakılması yararlı olacaktır: Rusya, 1237-1240 yılları arasında gerçekleşen Moğol İstilasından ciddi bir biçimde etkilenmiştir. Türk Tarihi çalışmalarıyla tanınan Togan'a göre Moğolların ardılı kabul edilen ve Karadeniz'in kuzeyinde kurulan Altın Ordu Devleti'nin yıkılmasıyla Rusya bir devlet haline gelmeye başlamıştır (Togan, 1981 s. 358-359). Bu durumu başka çalışmalar da desteklemektedir (Kamalo, 2008). Rusya topraklarında X. Yüzyılın sonlarında Bizans eliyle Ortodoksluk yayılmıştır. 988 yılında Kiev Knezi Vladimir Hıristiyanlığı din olarak kabul etmiştir. Çarlık tarihi boyunca da Ortodoksluk resmi din olarak devlet tarafından teşvik edilmiştir. Rus Ortodoks Kilisesi devlet politikalarının belirlenmesinde etkili olmuştur (Şahin, 2016 s. 15-32). Bu açıdan bakıldığında Rus kültürünün Slav kültürü ile Ortodoks kültürün bir sentezi olduğu iddia edilmiştir. Öteden beri Rusya'nın küresel güç olma ile ilgili amacının olduğu görülmüştür (Ostrowski, 2002 s. 175-180). Bu nedenle Rusya'nın Roma (Emre Amir, 2019 s. 174-188) gibi kendisinden önce var olmuş küresel güçlere ilgi duyduğu söylenebilir. Öbür yandan küresel güç olmak dışa doğru yayılmayı beraberinde getirmiştir. Bu yayılmanın, başka toplumların veya devletlerin egemenlik alanlarına karşı olmuştur. Bu yayılmanın meşrulaştırılması söz konusudur. Bütün bunlar, III. Roma Doktrini ile açıklanmaktadır (Kurat, 1987 s. 124-125). Bizans İmparatorluğunun Ortodoks olması, Rusya'nın da aynı mezhebi paylaşmış olması Rusya'nın Bizans'ın halefi olduğu iddiasını da beraberinde getirmiştir (Kocabaş, 1989 s. 30-35). Bu din olgusu aynı zamanda Rus devletinin yayılmacı politikaları üzerinde diğer devletler için bir ikna aracı gibi dururken Rus devleti ve halkı için önemli motivasyon kaynağı olma özelliği göstermiştir. Rusya ilerleyen süreçte Doğu Avrupa gibi pek çok alana yayılmıştır. Rusya, güneye doğru yayılımı esnasında Osmanlı ile çatışmaya düşmüştür. Rusya, Osmanlı topraklarına doğru genişlemesinde, Osmanlı içinde yaşayan Ortodoksların himayesini üslenmeye çalışmasında sürekli yukarıdaki düşünceler ileri sürülmüştür (Kumkale, 1995 s. 25). 1612 adlı filmde de çok fazla Ortodoksluk vurgusu yapılmıştır. Filmde Ortodoks Katolik çatışması üzerinden bir anlatı kurulmuştur.

Küresel güç olma veya süper güç kavramları öteden beri sıklıkla tartışılmıştır. Soğuk Savaş Dönemi'nde SSCB Varşova Paktı'nın lider ülkesi olmuştur. ABD ve SSCB'nin gibi iki süper gücün temsil ettiği bloklar arasında bir çatışma yaşanmıştır. Çarlık Rusya'sı döneminde de Rusya'nın süper güç olma yolunda ciddi adımlar attığı özellikle Osmanlı coğrafyasında egemenlik kurmak için İngiltere ile rekabete tutuştuğu bilinmektedir. Bu açıdan bakıldığında Rusya'nın süper güç haline gelmesi idealinde Çar Korkunç İvan etkisine mutlaka bakılmalıdır. Korkunç İvan, Tataristan bölgesinin başkenti olan Kazan'ı ele geçirmiştir. Buradan hareket ederek Sibiry toprakları üzerinde egemenlik kurmuştur. Öbür yandan Baltık Bölgesi'ne yönelmiştir. Burada üstünlük sağlamıştır. Böylece Rusya'nın İngiltere ile doğrudan deniz ticareti başlamıştır (Kishlansky, 2006 s. 371-372).

Korkunç İvan'ın ölümü sonrası Rusya Lehistan'ın işgaline uğramıştır. Korkunç İvan'dan sonra Rusya'da sahte çarlar dönemi başlamıştır. Bu döneme Kargaşa Dönemi (Smutnoe Vremya) denmiştir. Sahte çarları, Rusya'yı kontrol etmek isteyen Lehistan özellikle desteklemiştir. Puşkin'in Boris Gudunov adlı eserinde geçtiği biçimde bunlardan ilki Sahte

2000-2020 Yılları Arasında Rus Sineması ve Milliyetçilik 1612 Adlı Film Örneği Üzerinden Analitik Bir İnceleme

Dimitri olmuştur (Puşkin, 1831).

Resim 1: Sahte Çar Dimitri, Paskalya'da halka korku salmak için canavar adını verdiği makinesini gösterirken (Khotinenko, 2007).

Modern Rusya tarihini ikiye ayırmak gerekmektedir. Bu dönemde iki hanedanlıktan söz edilebilir. Bunlardan ilki Rurik Hanedanlığı diğeri ise Romanov Hanedanlığıdır. Bir de bu iki hanedanlık arasında kalan iki Çarlı Godunov Hanedanlığından da söz edilmektedir. 1612 adlı filmde geçen olaylar 17. Yüzyılın başında Rurik Hanedanlığının yıkılıp yerine Romanov Hanedanlığının Rus devlet yönetimine geçmesine kadar geçen süreçteki kaos dönemini anlatmaktadır (Kishlansky, 2006 s. 504).

1613 yılında Mihail Romanov'un çar seçilmesiyle beraber Rusya'da Kargaşa Dönemi bitmiştir. Romanov Hanedanlığı başlamıştır. Bu hanedanlık, 1917 yılı Ekim Devrimi'nde Çar II. Nikolay'ın tahtan indirilmesine kadar yönetimde kalmıştır. Sancılı bir devrim sürecinden sonra Vladimir Lenin liderliğinde Marksist Leninist olarak adlandırılan komünizm rejimine sahip Sovyet Rusya kurulmuştur (Halliday, 1967 s. 123-145).

1991 yılının Ağustos ayında Gorbaçov döneminde SSCB dağılmıştır. Rusya Federasyonu kurulmuştur. Rusya Federasyonu'nun ilk devlet başkanı olan Boris Yeltsin döneminde Parlamento Baskını yaşanmıştır. Yeltsin, Parlamento'nun faaliyetlerini askıya almıştır. Başlangıcında çok kısa süreceği düşünülen Çeçenistan'da ise savaş bütün şiddetle uzunca süre devam etmiştir. 1999 yılında Boris Yeltsin'in görevinden istifa etmesi sonucu Vladimir Putin iktidara gelmiştir. Putin dönemi böylece başlamıştır.

Moğol istilasını sayılmazsa tarih boyunca Rusya üç kez işgal edilmeye çalışılmıştır. Bunlardan ilki XVII. yüzyılın başında Lehistan'ın Rusya'yı işgal girişimi olmuştur. İkincisi ise 1812 yılında Fransa İmparatoru Napolyon tarafından Rusya işgal edilmeye çalışılmıştır. Ruslar, bu girişime karşı yaptıkları mücadeleye Vatanseverlik Savaşı (Отечественная война) adı vermiştir. Üçüncüsü ise II. Dünya Savaşı sırasında Hitler tarafından 1941 yılında başlatılan geniş çaplı bir askeri operasyonla Rusya işgal edilmeye kalkılmıştır. Rusya bu işgal girişimini de durdurmayı başarmıştır. Rusya'nın başka devletler tarafından işgal girişimlerinin Ruslar tarafından engellenmesinin dünya tarihi açısından ciddi sonuçları olmuştur. Bugünkü Rusya'da ise geçmişin bu olguları Rus halkına sıklıkla Zafer Günü vb. faaliyetlerle sıklıkla hatırlatılmaktadır. Bu bakımdan 1612 adlı filmde Karga-

şa Döneminde Lehistan'ın desteğiyle Rusya'nın başına gelmiş olan Sahte Çar Dimitri'nin tahtan indirilip katledilmesi ilginç bir detaydır. Dimitri'nin cesedi yakılmış, külleri ise bir topun ağzına konularak batıya, geldiği yöne doğru fırlatılmıştır. Bu durum, Anadolu ve İstanbul'un işgal girişimine karşı Mustafa Kemal Atatürk'ün "geldikleri gibi giderler" sözünü hatırlatmaktadır.

Resim 2: On Yedi Yüzyılın başlarında Rusya'nın Lehistan tarafından işgal girişiminde görevde olan 1612 adlı filmde de adı geçen Kral III. Zygmunt Waza'nın Polonya'nın başkenti Varşova'da bulunan heykeli.

Önem ve Amaç

Türk kamuoyu tarafından bilinen yabancı devlet başkanları oldukça sınırlıdır. Hindistan yüz ölçüm ve nüfus açısından oldukça büyük bir devlettir. Bu devletin lideri Türkiye'de halk tarafından pek bilinmemektedir. Avrupa Birliği üyesi pek çok devletin devlet başkanlarını da Türk kamuoyu pek tanımamaktadır. Türk kamuoyu İngiltere kralını, Amerikan başkanlarını ismen bilmektedir. Çalışmamızın başlangıcı itibariyle Rus devlet başkanını Putin isminin Türk kamuoyunca tanındığını bilmekteyiz. Soğuk Savaş Döneminde, iki kutuplu bir dünyada, bu kutupların birisini ABD'nin, diğerini ise SSCB'nin (Sovyet Rusya) temsil ettiği bilinen bir olgudur. Rusya'nın Türkiye ile derin siyasi ve kültürel bağlarının olduğunun farkındayız. Türkiye'de yükselen değer turizm sektöründe Rus turistlerin sayısının önemli bir orana yükseldiği, Rusya'nın özellikle doğalgaz adına Türkiye için önemli bir tedarikçi ülke olduğunu bilmekteyiz. Burada Kafkaslar, Orta Asya (Türkistan), Kırım-Azak gibi alanların Rusya ve Türkiye'nin ortak ilgili alanları olduğu söyleyebiliriz. Putin, yirmi yılı aşkın ülkesinde iktidardadır. Putin seçimle iktidara gelmektedir. Ancak Rusya'daki seçimlerin ABD'deki seçimler kadar Türk medyası tarafından yakinen takip edilmediğini şahit olmaktayız. Bütün bunlardan dolayı Rusya'daki bir siyasi hareketin neden uzun yıllar seçimle iş başında kaldığı hususu Türk kamuoyu tarafından pek bilinmemektedir. Çalışmamız söz konusu sebeplerin kültürel kısmının aydınlatılmasına katkı

2000-2020 Yılları Arasında Rus Sineması ve Milliyetçilik 1612 Adlı Film Örneği Üzerinden Analitik Bir İnceleme

sunmayı hedeflemektedir.

Yöntem

Çalışmamızda öncelikle Rusya tarihi, siyaseti ve kültürüyle ilgili kimi basılı eserler incelenmiştir. Konunun anlaşılabilmesi için buralardan elde edilen bulgu ve bilgiler çalışmamızda değerlendirilmiştir. Daha sonra çalışmamıza konu olan 1612 adlı film izlenmiştir. Filmde bulunan ikon ve mitler tek tek sayılmıştır. Nitel ve nicel tespit yapılmıştır. Çalışmamızda bu sayısal veriler analitik bir biçimde değerlendirilmiştir. Çünkü sayısal veriler önce gruplandırılmıştır. Bu grupta sonrasında mitlerin kullanma sıklıkları yüzölçümüne oranla dönüştürülmüştür. Bu temelde oranlar arasında karşılaştırma yapılmıştır. Böylesine sayı analizi filmin ürettiği mesajların ne olduğunun anlaşılması adına bizlere objektif bilgiler sunmaktadır. Filmin ürettiği mesajları net bir biçimde ortaya koymak için söz konusu analitik yöntem tercih edilmiştir. Zaten Putin döneminde yükselen Rus milliyetçiliğine filmin katkısı ancak bu şekilde anlaşılabilir.

Sınırlılık

Kültürel çalışmalar, içinde bulunduğu dönemin ve şartların izlerini taşıdığı gibi bazen de mevcut sistemi veya durumu destekleyecek bir vasıf da gösterir. Sinema kültürel çalışmaların bir türüdür. Bu bakımdan Rusya'daki siyasetin ne olduğu bu ülkedeki siyasi faaliyetler kültürel faaliyetlerle birlikte ele alınırsa daha iyi anlaşılır. Çalışmamızda Rus sinemasından ve filmlerinden kısaca söz edilmiştir. Ancak konunun daha iyi anlaşılması ve bir makalenin sınırlılıkları içinde bir problemin tüm detaylarına bakılabilmesi için 1612 adlı filme odaklanılmıştır.

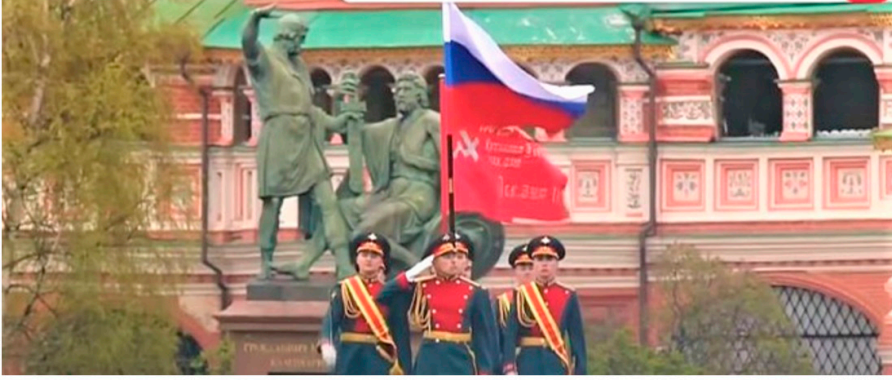
1. Rus Sineması

Kimlik oluşturma köklerle bir ilgisi vardır. Geçmişin sadece bir hatıra yığını gibi düşünülmesi doğru değildir. Tarih, yeni bir ideoloji üretilmesinde; ideolojilerin veya düşünce ve duyguların topluma benimsetilmesinde sıklıkla kullanılmaktadır. Bugün geçmişin birer izdüşümü olduğu gibi tarihin geleceğin şekillendirilmesinde de etkisi olduğu düşünülebilir. Söz konusu düşünce veya ideolojilerin tarihi temelli söylemlerinin topluma yayılması için birtakım araçlara ihtiyaç vardır. Heykeller, askeri yürüyüşler, kutlamalar, yapılar, edebiyat, sahne sanatları ve basın, sinema, radyo, televizyon, sosyal medya gibi kitle iletişim araçları bu araçların arasında sayılabilir.

Napolyon'un 1812 yılında Rusya'yı işgal girişiminin engellenmesi sonrasında Lehistan'ın Rusya'yı işgal girişiminin 1612 yılında sonlandırılmasını hatırlatan Minin ve Pojarski adlı heykelin bugünkü Kızıl Meydan'a dikilmiş olması bu bakımdan önemlidir. Aslında bu durum, daha önce Rusya'nın işgal edilmeye çalışıldığı ancak başarısız olduğunu, benzer bir girişimin bir kez daha başarısız olacağı şeklinde mesaj üretmekte olup Rus toprakları zapt edilemez şeklinde bir algının yerleşmesine yardımcı olmaktadır. Hitler'in Rusya'yı işgal girişiminin engellenmesi sonucunda her 9 Mayıs günü Rusya'da Zafer Günü etkinliklerinin yapılması ve Kızıl Meydan'da Lenin Mozolesi önünde büyük askeri yürüyüşlerin tertip edilmesi bu duruma ilave edilebilir.

Resim 3: Rusya'da Moskova Kızıl Meydan'da Zafer Günü kutlamalarında askeri yürüyüş sırasında Rus tarihinin üç önemli döneminin imgenenmesi: 1- Çarlık Rusya dönemini anımsatan ve o dönemden kalan Minin ve Pojarski heykeli, 2- SSCB Dönemi bayrağı

3-Rusya Federasyonu bayrağı.¹

İdeolojilerin benimsetilmesinde bazı araçlar devreye sokulmaktadır. Bunlardan bir tanesi de filmlerdir, diğer bir ifade ile sinemadır (Öztürk, ve diğerleri, 2019 s. 107-134). SSCB'nin ilk yıllarında Sergey Eisenstein'a Potemkin Zırhlısı adlı filmin yaptırılması, bu filmde Çarlık Rusya döneminde bir gemi etrafında yapılan zulümlerin gösterilmesi bu açıdan önemlidir (Eisenstein, 1925). Stalin döneminde ise Sergey Eisenstein'a İvan Grozny filmlerinin yaptırılması da bu açıdan örnek verilebilir.

SSCB, II. Dünya Savaşı'ndan sonra büyük bir güç elde eder. Bu durum SSCB Devlet Başkanı Stalin'e, Rus topraklarını yeniden şekillendirme gücü verir. Bu bakımdan Stalin'in kendisini biraz Korkunç İvan'a benzetmesi ilginçtir. Bu anlamda Stalin'in Rus sinemasının önemli şahsiyetlerinden Eisenstein'a Korkunç İvan hakkında iki tane film yaptırması önemlidir (Eisenstein, 1944). Filmin ilkinde İvan'ın devleti genişleten, Rusya'yı büyüten yanı ön plana çıkarılır. İkinci filmde ise İvan'ın paranoyak yönlerine vurgu yapılırca Stalin bu filmi onaylamaz. İvan'ın genişlemeci yanını Stalin de sergilemektedir (Eisenstein, 1946). II. Dünya Savaşı sonrasında Stalin'in Türkiye'den toprak talebinde bulunduğu bilinmektedir. Yine aynı dönemde SSCB'nin Doğu Avrupa'da tam bir egemenlik kurduğu görülmektedir. Stalin'in sinema ve medya üzerinde çok sıkı bir denetim kurduğu da bilinmektedir (Iannucci, 2017). Filmin ikincisi anca Stalin'in ölümünden sonra gösterime girer. 1991 yılında Rusya'da ekonomik sorunlar toplumu ciddi biçimde etkilemeye başlar. 1999 yılında Vladimir Putin, iktidara geldikten sonra Rusya'nın güçlendirilmesi için birtakım yeni projeleri ortaya koyar. Putin iktidarı döneminde Rusya'da yaşayan tüm halkları kapsayacak bir biçimde milliyetçilik duygusunun yükseltilmeye çalışıldığı görülür. Bunun için atalar kültürü devreye sokulur. SSCB Döneminde başlayan Zafer Günü kutlamalarına devam edilir. Putin, çocuklarla birlikte katıldığı televizyon programlarında bu günün

1 Euronews. Russia: Victory Day Parade in Moscow's Red Square | Live, 9 Mayıs 2021.

önemini çocuklara anlatır.² Aynı zamanda Ekim Devrimi kutlamaları yerine 2005 yılından itibaren her 4 Kasım'da Ulusal Birlik Günü kutlamalarını uygulamaya koyar. Ulusal Birlik Günü kutlamalarında 1612 yılında Rusya'nın Lehistan işgalinden kurtarılması olaylarına vurgu yapılır. Zaten kutlamalar, Minin ve Pojarski adlı heykele Rus devlet başkanı ve beraberindeki heyetin çiçek bırakmasıyla başlar.³ Bu açıdan bakıldığında 2007 yılında Rusya'da 1612 adlı filmin vizyona sokulması ilginçtir. Bu film, 17. Yüzyıl başlangıcını iyi tasvir eder. Film izleyiciye dönük bir şekilde tarihi malzemeyi yeniden kullanarak ve yorumlayarak Rus halkına yönelik mesaj üretir.

2. 1612 Filmi

1612 adlı filmin yönetmenliğini Vladimir Khotinenko, yapımcılığını ise Nikita Mikhalkov üstlenmiştir. Film, 1612 yılında Lehistan ordu birliklerinin Moskova'dan çıkarılışını hatırlatan Ulusal Birlik Günü haftasına denk getirilerek 1 Kasım 2007'de ilk kez vizyona sokulmuştur. Filmin 2 Mart 2008'e yapılacak başkanlık seçimlerine oldukça yakın bir tarihe vizyona girmesi ayrıca tartışma konusu olmuştur. Filmde Andre adlı karaktere çok fazla yer verildiği halde Rusya'da 1612 olaylarında sıkça adı geçen Kuzma Minin ile Dimitri Pojarski'nin çok az gösterilmesi yönünden film eleştirilmiştir. Filmin, Kremlin'in ileri sürdüğü siyasi fikirleri desteklediği iddia edilmiştir. Film on iki milyon dolara mal olmuştur.⁴ Rusya'da 1990'lardan itibaren görsel medya ağırlık kazanmıştır. Böylesine bir ortamda 1612 adlı filminin önemi daha da artmaktadır (Kumkale, 1995 s. 18). Film tarih filmidir ve epik drama türüne girmektedir.

Film, çekildiği dönemin on yıl öncesinde SSCB'nin dağılması sürecinde yaşanan sıkıntılara yaklaşık dört asır önce Lehistan işgali sırasında yaşananları hatırlatarak gönderme yapmıştır. Bu şekilde bir umut ve milliyetçilik üretmiştir. Filmin yabancı güçlerin ihaneti, güçlü liderlik olgusu ve vatanseverliğe dair güçlü mesajlar ürettiğine dair düşünceler ileri sürülmüştür.

Resim 4: Rus halkının köleleştirilmesi

2 Ruptly, 21 Temmuz 2017.

3 Alexande Podrabinek, (2022, Mayıs 24). IMR. Institute Of Modern Russia: <https://imrussia.org/en/authors/alexander-podrabinek> Erişim Tarihi: 01.08.2022.

4 [https://en.wikipedia.org/wiki/1612_\(film\)](https://en.wikipedia.org/wiki/1612_(film)) Erişim Tarihi: 13.10.2022.

2.1. Filmin Konusu ve Gerçekliği

Resim 5: İvan Bilibin'e ait Türk tasvirinin yapıldığı 1901 tarihli Koşey adlı tablo

Sinema çoğu zaman bir algı oluşturma aracı olmuştur. II. Dünya Savaşı sonunda yaşanan gerginlik, Türkiye ve Rusya'nın birbirlerine karşı sinemayı, propaganda aracı olarak kullanmasına yol açmıştır. Bu dönemde SSCB'de, Rus destanlarında geçen ve Türkleri zalim ve eşkıya gibi gösteren Koşey karakterinin film haline getirilmesi buna bir örnek teşkil etmiştir (Rou, 1944). Uzunca bir süre farklı amaçlarla Rusya'da sinemanın bir algı aracı olarak kullanıldığı görülmüştür. Bunlardan bir tanesi son dönemlerde çekilen 1612 adlı filmidir. Bu filmin başkarakteri Andre isimli kişidir. Andre, 1600'lü yılların başında Rusya'da Godunov Hanedanına mensup Çar Boris Gudunov'un sarayında ailesiyle birlikte hizmet eden bir çocuktur. Andre, bu şekilde hayatını sürdürürken Çar ve ailesinin katledilmesine şahit olur. İlerleyen süreçte Andre'nin ailesi de katledilir ve kendisi ise köleleştirilir. Andre uzun süre köle olarak yaşamını sürdürür. Bu arada çocukluğundan tanıdığı Rurik Hanedanına mensup bir prensesi (Çarıçe) sürekli bir arayış içinde olur. Andre'nin yaşamı İspanyol bir paralı askerini satın almasıyla değişir. İspanyol askerinin ölümü üzerine eşkâl değiştirerek onun yerine geçer. Leh ordusunun içine karışır. Gerçek kimliğinin anlaşılması üzerine Rus halkıyla beraber mücadele eder. Lehlerin Moskova yakınlarında bir kaleyi kuşatması esnasında top dökerek oranın halkıyla birlikte Leh ordusunun ciddi zayıflamasına neden olur. Filmin sonunda Andre'nin yeni çar seçilme ihtimali belirir. Rus ileri gelenlerinden oluşan bir meclis yeni çarın belirlenmesi için toplantı yapar. Ancak onlardan bazıları endişelidir. Ya yeni keşfedilmiş topraklar için çar savaşa girerse ne olacaktır. Bu ileri bir görüştür. O günlerde Alaska Rus toprağı sayılır. Rusya'nın Kırım Savaşını kaybetmesi sonrasında Rusya hem burayı savunamayaacağı gerekçesi hem İngiltere'ye karşı ABD'nin kısmen güçlenmesini dileyerek Alaska'yı belli bir bedel karşılığında ABD'ye bırakır. Böylece Rusya İngiltere ile Karadeniz, Balkanlar, Boğazlar üzerindeki gücünü dengelemek ister.⁵

1612 adlı filmde Sahte Dimitri, Rusya tahtında iken Roma Katolik Kilisesinin Moskova'da olan etkisini artırdığı görülür. Bunun için Vatikan oraya bir papaz gönderir. Papa, Rus

5 Office Of The Historian (2022, 05 27), <https://history.state.gov/milestones/1866-1898/alaska-purchase> Erişim Tarihi: 03.08.2022.

2000-2020 Yılları Arasında Rus Sineması ve Milliyetçilik 1612 Adlı Film Örneği Üzerinden Analitik Bir İnceleme

halkının rahatlıkla Katolik olabileceğini düşünmektedir. Papaz, Papaya, film izleyicisine Napolyon ile Hitler'in Rusya hezimetini hatırlatacak bir şekilde şu soruyla tepki gösterir: "Rusya büyük ve yaban bir ülke. Burada tek başıma nasıl başarılı olacağım?"

Papa, papaza devamlı şöyle sorar: "Leh misin?" Papaz: "Tanrının hizmetkârıyım, Leh olup olmadığının bir önemi yok" şeklinde cevap verir. Papa bunun üzerine devamlı: "Bu durumda gerçekten çok önemli. Çünkü Rusya'ya gideceksin" der. Böylece Papalığın Rusya ile Lehistan arasındaki gerginlikten yararlanmak istemesi de olağan bir sonuç olarak karşımıza çıkar. Aynı zamanda Lehlerin Rusya'nın komşusu olması nedeniyle Rus coğrafyasını daha iyi bildikleri ve bu durumun bir avantaj olduğu gerçeği de ortadadır. Nitekim Rusya'nın platolarla kaplı, yüzölçümünün çok geniş olması ve kış şartlarının ağırlığı Rus topraklarının kolayca işgal edilememesinin nedenlerindedir.

Resim 6: Papa, Leh asıllı bir papazı Rusya'nın Katolikleştirilmesi için Moskova'ya gönderiyor.

Rusya'da geniş bir yataktan akan, akım hızı oldukça düşük olan çok fazla nehir vardır (Kumkale, 1995 s. 7-8). Rusya'da pek çok kentin bu nehirler boyunca kurulduğu görülür. Söz konusu nehirlerin Rusya tarihinin biçimlenmesinde önemli görevler üstlendiği bilinmektedir. Osmanlı'nın Don-Volga kanal projesini burada hatırlatmak konu için yeterli olur. 1612 filminde nehirlerin fonksiyonu ve önemi, kara içi ulaştırma ve halkın beslenme alışkanlıkları temelinde yansıtılır

Don ve Volga nehirleri Rusya'da bulunan önemli akarsulardan sadece iki tanesidir. Hazar Denizi'ne dökülen Volga'nın bir kolu Moskova'nın içinden geçmektedir. Kremlin Sarayının ve Kızıl Meydan'ın bu kola oldukça yakın olduğu görülür. Akım hızının düşüklüğü ve yatak genişliği ile yeterli miktarda su bulundurması nedeniyle bu nehirlerde küçük ve orta ölçekli taşımacılık yapılır. 20. Yüzyıla kadar gemilerin yukarı doğru çekilmesinde burlaklar kullanılır. 1800'lü yılların sonunda Ilya Repin'in Burlaki na Volge adlı tablosunda bunu görürüz. 1612 adlı filminin yönetmeni tabloyu bu filmde bir sahne haline getirir.

Andre'nin böylesine bir nehirde gemilerin kıyıda çekilmesiyle ilgili olarak köle şeklinde çalıştırıldığı filme yansır. Andre, daha sonra kendisini satın alan İspanyol paralı aske-

rin onun ölümüyle yerine geçer. İspanyol asker gibi davranmaya başlar. Leh ordusu ve onlarla işbirliği yapanların yanına gittiğinde her zaman şüphe uyandırır. Onları test etmenin yollarından bir tanesi onlara yemeleri için nehir balığı sunmaktır. Oysaki İspanyolların geneli nehir balığı yemezler. Çünkü bu ülke bir deniz ülkesidir. Aynı zamanda aynı dönem için de okyanus ötesi coğrafi keşiflere çıkar. Rusya ise bir kara devletidir. Orada nehirler boldur. Nehir balığı onlar için önemli bir besin kaynağıdır. Filmde Rusya coğrafyası bu şekilde de yansıtılır.

Resim 7: İlya Repin'in Burlaki na Volge adlı tablosu

Resim 8: 1612 filminde kölelerin gemiyi çektiği sahne

İstanbul'un fethiyle birlikte kale surlarının topraklarla yıkılabileceği anlaşılır. Derebeylerin şatolarının topraklarla yıkılması sonucu merkezi krallıklar giderek ön plana çıkmaya başlar. Modern ordular ateşli silahlarla donatılır. Batının askeri hamlelerine karşı Osmanlı Devleti, Rusya ve Japonya gibi pek çok devlet ordusunu, ordu içinde gelenekçi – yenilikçi çatışmasını göze alarak modernize etmeye çalışır (Zwick, 2004). Petro döneminde Rusya'nın modernleştirilmesi çabaları göze çarpar. Batıya bakılarak ülkede birtakım ıslahat çalışmalarına girilir. Top başta olmak üzere her türlü ateşli silahlarla donatılmış bir

orduya sahip olmak önemli hale gelir. Bu anlamda ister sahte çarların isterse diğer çarların Rusya'ya top gibi ateşli silahların transferine, bu silahların nasıl kullanılacağına yönelik eğitimler için Batıdan subaylar getirilmesine önem verdikleri görülür.⁶ Onlar için bu silahların Rusya'da yapılabilmesi de mühimdir. 1612 adlı filmde başkarakter Andre, kölelikten kurtulduktan sonra sahte Çarın ordusunda topçu sınıfına dâhil olur. Andre, topçu sınıfının önemini şu şekilde anlatır: "Topçuysan savaşta ölmezsin. Topçular, hem uzaktan savaşır hem de seçkin birlikler olduğu için korunurlar." Andre orduda top kullanımını öğrendikten sonra halkın yanına geçer. Andre öncülüğünde Moskova yakınlarında bulunan bir yerleşim yerinin savunulmasında orada Rus halkının kendi toplarını yapmış olması ilginç bir ayrıntıdır. Burada ateşli silahların özellikle topun önemi çok ciddi bir biçimde vurgulanır. Halkın yaptığı top sayesinde Leh yanlısı çarlık iddiasında bulunan bir kişi ile ordusunun geri püskürtmesi ilginç bir ayrıntıdır.

2.2. Din

Leh kral III. Zygmunt, Rurik Hanedanına mensup IV. Vasili'nin Rus tahtına çıkmasını engellemek için oldukça uğraşır. Bunun yerine oğlu IV. Władysław Waza'yı Rus çarı ilan eder. Waza hiçbir zaman Moskova'ya gitmez. 1612 filminde Rus soyluları ile Rus halkının Waza'nın gıyabında, boş tahta karşı sadakat yemini etmeye zorlandığı görülür. Boş tahta karşı Rus halkının sadakatının sağlanması için Rus din adamlarının devreye sokulduğu görülür. Öbür yandan sadakate itiraz eden Rus halkından birisinin dilinin kesildiği görülür. Bütün bunlar yaşanırken Katolik papazın boş tahtın hemen gerisinde durması ilginç bir detaydır. Filmin ilerleyen zamanlarında Leh ordusunun Rus kalesini top atışına tuttuğu bir anda kaledeki kilisenin çanının isabet alması da yine önemli bir detaydır. Bu tip durumlar filmin dramatik yapısını artırmaktadır. Burada film izleyicinin duygularının artırılmasında ajitasyonun bir dinamik olarak kullanıldığı düşünülebilir.

Tarihte zaman zaman Ortodoks ve Katolik çekişmesi görülür. Polonya'nın Katolik, Rusya'nın ise Ortodoks olduğu bilinmektedir. 1612 adlı filmde Lehistan'ın Rusya'yı işgaliyle Rusya'nın katolikleştirilmesinin planlandığı da düşünülebilir. Bu nedenle Kargaşa Dönemi başladığında yaşlı bir Ortodoks rahip kendini yüksekçe bir platforma zincirler. Yaşlı rahip Rusya'da Katolik egemenliği ve Leh işgali bitmediği ve taht kavgaları sona ermediği sürece aşağı inmeyeceğini söyler. Buradan durmadan dualar ve İncil okur. Yağmurda, soğukta rahibin oradan inmemiş olması önemli bir ayrıntıdır. Bu durum izleyicide ulvi duygular uyanmasına yardım etmiş olmalıdır. Öbür yandan 1612 adlı filmde güç kullanılsa dahi Ortodoks Rus halkının Katolik yapılamayacağına dair izler bulmak mümkündür. Kendini zincirlemiş Ortodoks papaz, Katolik papaz yanına uğradığında ona şöyle der: "Saygın bir adam gibi sakal bırak. Gösteriştten uzak bir cübbe giy. Boynunda ağır bir Hac olsun. Belki o zaman Rus halkı seni dinler. Kötü sözlerle seni küçük düşürmez." Filmde Karanlık Çağların bitiminde ise Katolik papazın meczup bir şekilde Roma'ya dönmesi ilginç bir ayrıntıdır.

6 Marco Morin, The 'Unicorn' and the 'Cannone Di Nuova Inventione', 2011.

Resim 9: Sahte Çar Dimitri ve Katolik Papaz.

Resim 10: Rusya'nın Lehler tarafından işgali ve Katolik tahakkümüne karşı kendisini zincire vurarak durumu reddediş sergileyen bir Ortodoks rahip.

Resim 11: Lehistan işgali, Katolik tahakkümü, sahte çarlar nedeniyle Karanlık Dönem boyunca kendini yüksekçe bir yerde zincire vuran Ortodoks rahip.

2.3. Kut Anlayışı ve Aristokrasi

Siyasetle ilgili farklı tanımlar yapılmaktadır (Kerimoğlu, 1983 s. 126-127). Siyasette elit teori Aristo döneminden beri tartışılmaktadır (Ateş, 1994 s. 146-148) Tarihte uzun süre hanedanlıkların hüküm sürdüğü yapılar bu durumu hatırlatmaktadır. Kut anlayışı bazı kişi, aile veya sülalelerin halkı yönetmek için Yaratıcı tarafından özel meziyetlerle donatıldığının inanıldığı düşünce biçimidir (Çamurcuoğlu, 2016 s. 21-24). 1612 adlı filmde Andre köleleştirilmeden önce Rus Çarlığına yakın bir ailenin hizmetinde olan bir ailenin çocuğudur. Andre, sarayda büyür. Filmde Andre, Rus Çarının küçük oğluyula tahta kılıçlarla talim yaparken onu yendiği için cezalandırılır. Rus Çarının kızı nehirde yüzerken Andre onu seyrederek Andre'ye bir Rus prensesine baktığı için tekrar ceza verilir. Bütün bunlarda egemen kut anlayışının izlerini görmek mümkündür. Kut anlayışı ve monarşi ile hanedana dayalı oligarşik aristokratik yapı o denli toplumda yer etmiştir ki toplum bunun dışında bir yöntem bilmemektedir. Andre'nin Rus Meclisi tarafından çar olarak seçilmesi gündeme geldiğinde onun için bir soy şeceresinin uydurulmuş olması oldukça dikkat çekicidir. İlgili kişinin soyağacına Cengiz Han dahi eklenir. Tıpkı Barry Lydon (Kubrick, 1975) adlı filmde gösterildiği gibi o zamanlar sınıf atlamanın, aristokrat bir yönetimde yer almanın yöntemlerinden bir tanesi o sınıfa ait birisiyle evlenmektir. 1612 adlı filmde de bunu görmek mümkündür.

1600'lerde imparatorluklar, daha fazla toprak elde etmek ve yeni ittifaklar kurmak için diğer devletlerin hanedan üyeleriyle kendi hanedan üyeleri arasındaki evliliklere büyük önem vermektedir. Bu anlayış uzunca bir süre devam eder. Örneğinin son Fransız Kraliçesi Marie Antoinette bu şekilde Avusturya'dan Fransa'ya gelin gelir (Dyke, 1938). 1612 adlı filmde Lehistan yanlısı kişi uydurma çar Rus tahtına oturabilmek amacıyla Rus prensesi ile evlenmek için prensese şantaj yapmaktadır. Prensesin bir kızı vardır. Uydurma çar, onun kızını başka yerde zorla tutarak Rus prensesini kendisiyle evlenmeye zorlamaktadır. Prensesin başka birisini sevdiğini bilen sahte Çar, prensese şöyle seslenir: "Bir köpeği bile sevebilirsin beni sadece çar yap." Bu söz, Lehistan yanlısı sahte çarın yaşadığı ahlaki yozlaşmanın derinliğini ortaya koyması açısından önemli bir detaydır.

Kut anlayışında, ilgili kişilerin ve ailenin olumsuz eylemleri karşısında kutun Yaratıcı tarafından onlardan alındığına dair bir anlayış vardır. Andre, Lehistan'la işbirliği yapan ve sahte çarla hareket eden Rus prensesine şöyle der: "Sen bir çarıçesin. Bir Lehle kalıyorsun. Lehçe konuşuyorsun. Bir yılan gibi onunla birlikte tıslıyorsun. O, anne ve babanı öldürdü." Filmin sonunda Lehistan yanlısı uydurma çar idam edilir. Prensesin ise Katolikliği seçtiği anlaşılır. Bu nedenle o tekrar Rus tahtına geçemez. O, Ortodoksluktan çıktığı için Yaratıcı ondan kutu geri almıştır. Prenses manastıra kapatılır. Andre'nin ise çar olmak üzere iken uydurma çar tarafından onun eski bir köle olduğunun açıklanmasıyla kendisi için yapılan soyağacına rağmen çar yapılmasından vazgeçilir. Rurik hanedanlığı dönemi biterken Romanov hanedanlığı dönemi başlar.

2.4. Retorik

Leh ordusu, Rus Prensesi ile Andre'nin sığındığı kaleyi abluka altına alır. Burada Rus halkı çok büyük zarar görür. Rus prenses o kaleden kaçır. Böylece Leh ordusu ablukayı kaldırır. Bunun üzerine kaleye sığınan Rus halkı Andre'yi kendilerini bir maceraya sok-

makla ve insanların ölümüne yol açmakla suçlar. Oradan kale sorumlusu Andre'ye sahip çıkarak şöyle der (elleriyle bir şeyler de hazırlamaktadır): “İnek siyahtır ama beyaz süt verir. Amacımıza hizmet etmek için bizi zorladığın için suçluluk duyabilirsin. Bize insan olduğumuzu hissettirdin. Amacımız olmadan öylece yaşıyorduk. Ülkemiz için kanımızı döktük. Birlik olduk, tek vücut olduk. Beraberce bir şeyler yaptık.”

Kalabalıktan birisi: ‘Bunlar sadece boş laftır.’

–“Kötü düşünmeden önce iyi düşün. Leh ordusu buradan Moskova'ya gidiyor. İki ordu Moskova'nın dışında karşılaşacak. Ne olacağını Allah bilir. Canavarı yendik. Küçük etkiler büyük başarılar oluşturur. Biz dengeyi bozduk (Konuşma sonunda eliyle yapmaya çalıştığı şeyin eşit kollu bir terazi olduğu görülür. Bu terazinin iki kolu da dengededir. Ancak kişi dengeyi bozduk derken bir kâsenin içine sadece bir kaşık barut koyar. Terazinin bu kolunun ağır bastığı görülür).”

Filmde geçen diğer etkileyici sözler şunlardır:

“Zafer beklemesini bilenindir.”

“Hüner, elindeki bir silahla kendini savunabilmektir.”

“Düşmanlarının ölme arzularını yaptıkları hatalardan anlarsın”

2.5. Filmdeki İkon ve Mitler

Joseph Campbell şöyle demektedir: “Mitler insanın ruhani potansiyeline giden ipuçlarıdır” (Campbell, ve diğerleri, 2007 s. 24). Dolayısıyla izleyiciyi etkilemek için 1612 adlı filmde pek çok ikon ve mit kullanıldığı görülür. Boynuzlu at önemli bir ikondur. Boynuzlu atların pek çok filmde ve çizgi filmde sıklıkla hikâyenin içerisinde kullanıldığı görülmektedir (Faust, 2010–2019). Kimi çizgi film serisinde ise boynuzlu atın özelliklerine çok fazla vurgu yapıldığı görülür (Aoshima, 2012–2016). 1612 adlı filmde boynuzlu atın sıklıkla gösterilmesi filmin dikkat çekici unsurlarından birisini oluşturmaktadır. Filmde en kritik anlara boynuzlu at şahitlik etmektedir.

1612 adlı filmde yönetmenin boynuzlu atla sahneler arası kesmeler yapması oldukça ilginçtir. Boynuzlu at mitolojide önemli yer tutar. Filmde boynuzlu atla ilgili şöyle bir tanımlama yapılmıştır: “Boynuzlu atlara bizim kültürümüzde İdrık canavarı deriz. Mucizevi toynaklarının vuruşundan tüm oyuklar ve oluklar oluştu. Böylece yağmur onları beslemiş, onlar da nehirleri ve denizleri oluşturmuştur. Boynuzlu at hayvanların kralıdır. Boynuzu zehirlere karşı şifadır. Aynı zamanda sahibine güç verecektir. Rüyaların gerçekleşmesini sağlayacak bir iksirdir. Boynuz aynı zamanda parlar. Altı karış kadar uzayabilir.” Boynuzlu ata yalnızca bakire kızlar yaklaşabilir. Boynuzlu atın kanı içildiğinde ölümsüz olunur. Boynuzlu at öldürülürse lanet gelir. “Boynuz darbeleriyle savaşır; hem atları hem de avcılarını tekmele, ısırır ve yaralayıcı bir güçle vururlar; ama canlı alınamayacakları için okların ve ciritlerin darbeleri altında can verirler. Bu hayvanın eti o kadar acıdır ki yenmez; onlar boynuzu ve ayak bileği kemiği için avlanır.”

At boynuzlarında sınıfsal ayırım da söz konusudur. Tahta çıkan Çarların özel kutusunda

2000-2020 Yılları Arasında Rus Sineması ve Milliyetçilik 1612 Adlı Film Örneği Üzerinden Analitik Bir İnceleme

oldukça büyük, süslü ve şaşalı bir at boynuzları varken Andre gibi kölelerin çektiği gemide bulunan paralı askerlerin kumar masasına bahis için koyduğu boynuz daha küçüktür ancak beyazdır, süslüdür. Andre'nin boynundaki boynuz küçüktür, gösterişsizdir, rengi siyahtır ve tahtadandır. Boynuzlu atın toplumun tüm kesimleri tarafından kullanılan bir ikon olduğu buradan çıkarılabilir. Yönetmenin bu ikonu 1612 filmde sıklıkla ve her şekliyle kullanması Rus toplumunun geneline hitap etmeye çalıştığı şekliyle yorumlanabilir. Andrey'e çocukken Rus prensesi tahtadan oyma küçük bir at boynuzu vermiştir. Andre her defasında bu boynuzdan güç almaktadır. Köle olarak kırbaçlandığında acısını dindirmek için bu boynuzu çenesiyle sıkır.

Resim 12: Boynuzlu at

Şekil 1: Boynuzlu Atın Filmde Yer Alma Biçimi

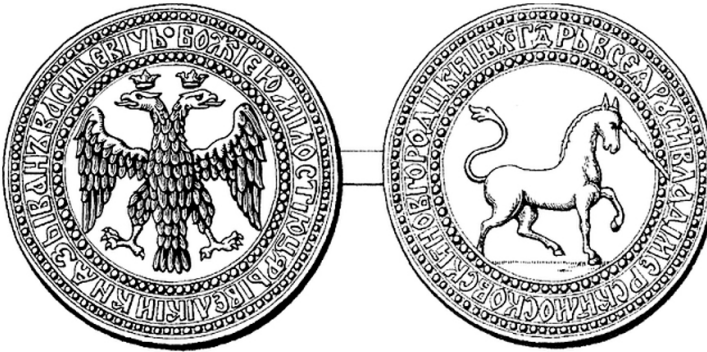
Gösterilen	Filmde Gösterilme Sayısı	Filmde Gösterilme Yüzdesi (Yaklaşık)
Boynuzlu Atın Sadece Boynuzu	24	%38
Boynuz Sembolü	21	%33
Boynuzlu Atın Kendisi	18	%29
Toplam	63	% 100

Şekil 2: Boynuzlu Ata Ait Kimi İmgelerin Kullanıldığı Bazı Sahnelerin Yorumu

Sahne	Olay	Verilmek İstenen Mesaj
Rus Çarlık ailesine mensup prensesin çocuk Andre'ye kırık bir boynuz parçası vermesi	Prensesin bu boynuzun onun dileklerini yerine getireceğini söylemesi	Boynuzla Andre'ye misyon yüklenmesi

Çar ve çarın annesinin katledilmesi	Boynuzlu at sembolüne kan sıçraması	Rusya'da tutsaklık ve karanlık dönemin başlaması
Köle Andre'nin kırbaçlanması	Andre'nin boynunda asılı olan boynuzu iki çenesinin arasına alması ve ısırması	Boynuzun direnci artırması - acıyı azaltması
İspanyol Paralı askerin Andre'yi diğer sahibinden satın alma durumu	Andre'nin boynundaki kolye şeklinde boynuzu sımsıkı tutması	Boynuzun umut ve dileklerin gerçekleş-tirmesi
İspanyol paralı askerin çatışmada yaralanması	İspanyol paralı askerin boynuzlu atın boynuzunu yarasına basması	Boynuzun şifa vermesi
Andre, kölelikten kurtulmak ve mücadeleye girişmek için sahibi, ölmüş olan İspanyol askerin yerine geçmesi ve eşkâlini ona benzetmek için yüzünde yara açması	Boynuzlu atın Andre'yi seyretmesi	Boynuzlu atın Andre'nin davranışını onaylaması, bağımsızlığa giden yolun böylece açılması
Lehlerin, Moskova önlerinde yenilgiye uğraması	Boynuzlu at ile yaşlı Ortodoks rahibin aynı sahne buluşması	Rusya'nın Özgürleşmesi - Rusya'da Karanlık Dönemin Bitişi

Resim 13: Çift Başlı Kartal ve Boynuzlu At

Şekil 3: 1612 Adlı Filmde Bir Milletın Bağımsızlığının ve Devlet Egemenliğinin Sembollerinin Gösterimi ve Oranı

Gösterilen Sembol	Film İçinde Kaç Kez Gösterildiği	Yüzdesi
Çift Başlı Kartal İkonu (Devlet ve Devleti Yönetenlerin Egemenlik Nişanı)	2	%3
Boynuzlu At -Kendisi, sembolü ve boynuzu (Milletin bağımsızlık nişanı)	63	%97

Halkın bağımsızlık temayülünü gösteren boynuzlu atın, bir devletin egemenlik sembolü olan çift başlı kartaldan otuz iki kattan fazla bir biçimde filmde yer alması 1612 yılında Lehistan'ın Rusya'yı işgal girişiminde yaşanan direnişin bir halk hareketi olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Böylesine bir durum 1612 adlı film ve benzerlerinin Rusya'da milliyetçi duyguların yükselmesine kısmi bir şekilde etkilemiş olması muhtemeldir.

Resim 14: Boynuzlu at ve boynuzla at ikonu(sembolü) | Boynuzlu at Rus halkının mücadelesini izliyor.

Resim 15: Lehistan işgalinin ve Katolik tahakkümünün ve de sahte çarlar döneminin sona ermesiyle kendisini zincirlerinden çözen Ortodoks rahibin su kenarında boynuzlu atla karşılaşması ve özgürlük mitinin inşası.

Sonuç

SSCB döneminde sınıfa dayalı bir anlayış söz konusu olduğu gibi rejim dine karşı mesafelidir. SSCB'nin dağılmasıyla birlikte Rusya Federasyonu kurulur. Boris Yeltsin döneminde Rusya'nın dünya nezdindeki algı sorunu devam eder. Putin döneminde yeni algı araçlarının devreye sokulduğu görülür. Bu durum hem Rusya'nın toparlanmasına yardım edecek hem de Rusya algısının yeniden şekillenmesine etki edecektir. SSCB döneminin aksine milliyetçi söylem devreye sokulur. Bu durum, dini söylemle desteklenir. Söylemin tüm Rusya halkını kucaklayacak şekilde düzenlendiği görülür. Rusya'da söz konusu düşüncenin yayılması için sinema, gösteriler, kutlamalar, televizyon birer araç olarak kullanılır. Bu bakımdan 2007 yılında vizyona giren 1612 adlı film önemli bir örnektir. Milliyetçi düşünce için tarih söylemi önemlidir. Putin iktidarı döneminde SSCB dönemine ve onun öncesi Çarlık Rusya dönemine vurgu yapılır. Tarihte, farklı dönemlerde Rusya'nın işgal edilmesi girişimi görülür. Bunlardan birisi 17. Yüzyıl başında Rusya'nın Lehistan tarafından işgal edilme girişimidir. 1612 adlı film bu olayları anlatmaktadır. Filmde Lehistan işgalinin bir halk hareketiyle önlendiğine dair vurgu göze çarpar. Bu vurguyu filmde kullanılan ikon ve mitlerden ortaya koyar. Filmdeki ikonlar üzerinden analitik bir inceleme yapıldığında devlet egemenlik nişanlarından ziyade halkın özgürlüğüne vurgu yapan mitlerin ve ikonların oldukça fazla sayıda kullanıldığı görülür. Rus devletinin egemenlik nişanı kabul edilen çift başlı kartal ikonu 1612 adlı filmde sadece iki kez kullanılırken halkın bağımsızlığını simgeleyen boynuzlu at miti veya ikonu tam atmış üç kez kullanılmıştır. Bu oran, film ile üretilen mesajın anlamını tamamen belirlemektedir. Boynuzlu atın filmde sıklıkla kullanılması Rusya'nın 1612 yılında işgallere karşı bir halk direnişi ile kurtulduğu şeklinde bir ana fikir üretmektedir. Halk ve millet vurgusu milliyetçi düşüncenin özünü oluşturur. Çalışmamızın sonucunda Rusya'da 2000 yılından sonra milliyetçi düşüncenin yükselmesinde Rus sinemasının da etkili olduğu söylenebilir. 1612 adlı film bu iddianın desteklemesi için iyi bir örnek teşkil etmektedir. Euro 2012 Futbol Şampiyonasında Rusya-Polonya ile eşleşince maç sırasında kimi Rus taraftarlarının Pojarski şeklinde pankartlar açması yukarıda anlatılanlar için ilginç ve uç bir örnek oluşturmaktadır.

Kaynakça

Aoshima John Mystery Shack Gravity Falls. - 2012-2016.

Ateş Toktamış Demokrasi Kavram Tarihi Süreç İlkeler [Kitap]. - Ankara : Ümit Yayıncılık, 1994.

Campbell Joseph ve Moyers Bill Moyers Mitolojinin Gücü [Kitap]. - İstanbul : Mediacat, 2007.

Çamurcuoğlu Gülden 1921 Anayasası ve Egemenliğin Gelişimi [Kitap]. - Ankara : Astana yayıncılık, 2016.

Dyke W. S. Marie Antoinette. - 1938.

Eisenstein Sergei Potemkin Zırhlısı. - 1925.

Eisenstein Sergei Ivan Grozny I. - 1944.

Eisenstein Sergei Ivan Grozny II. - 1946.

Emre Amir Hristiyan'dan Öte Ortodoks Hristiyan Bir Millet: Rus İmparatorluğu'nun Tarih Okuması [Journal]. - İstanbul : Marmara Üniversitesi, Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü, Universal Journal of History and Culture, 2019. - 2 : Cilt I.

Faust Lauren Twilight Sparkle. - 2010-2019.

Halliday E. M. Russia in Revolution [Kitap]. - NY : American Heritage Publishing, 1967.

Iannucci Armando Death of Stalin. - 2017.

Kamalo İlyas Altın Orda-Rus İlişkileri Ve Altın Orda'nın Rusya'ya Etkileri (Altın Orda Devleti'nin Yıkılışı Ve Çarlık Rusyası'nın Kuruluş Sürecinde) [Kitap]. - İstanbul : Mimar Sinan Üniversitesi, yayımlanmamış doktora tezi, 2008.

Kerimoğlu Yusuf Kelimeler Kavramlar [Kitap]. - İstanbul : İnkilap yay., 1983.

Khotinenko Vladimir 1612. - 2007.

Kishlansky Mark Civilization in the West [Kitap]. - Newyork : Pearson Longman, 2006.

Kocabaş Süleyman Kuzeyden Gelen Tehdit, Tarihte Türk Rus Mücadelesi [Kitap]. - İstanbul : Vatan Yayınları, 1989.

Kubrick Stanley Barry Lydon. - 1975.

Kumkale Tahir Tamer Tarihten Günümüze Türk-Rus İlişkileri [Kitap]. - İstanbul : Harp Akademileri Basım Evi , 1995.

Kurat Akdes Nimet Rusya Tarihi Başlangıçtan 1917'ye Kadar [Kitap]. - Ankara : Türk Tarih Kurumu, 1987.

Ostrowski D. Muscovy and the Mongols: Cross-Cultural Influences on the Steppe Frontier, 1304-1589 [Kitap]. - Cambridge : Cambridge University Press, 2002.

Öztürk Serkan ve Yücel Adem İran Sinemasında Toplumsal Belleğin Alegorik Yansıması: Iron Island Filmi [Kitap Bölümü] // Tarihi Aydınlatan Sinema, / kitap yaz. Yetimova Serhat ve Aslan Mustafa. - Konya : Atlas Akademi, 2019.

Puşkin Aleksandr Boris Gudunov [Kitap]. - Moskova : [yazarı bilinmiyor], 1831.

Rou Aleksandr Koşey . - 1944.

Şahin Liaisan Rusya Federasyonu'nun Etnik ve Dinsel Yapısı [Journal]. - İstanbul : Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi , 2016. - 2 : Cilt III.

Togan Zeki Velidi Umumi Türk Tarihine Giriş [Kitap]. - İstanbul : İÜEFY, 1981.

Zwick Edward Last Samuria. - 2004.